

**SANAT VE KENT İLİŞKİSİ:
SANATIN PRATİK ALANLARINDAN
BİRİ OLARAK KENT**

Evin BULUTTEKİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Resim Ana Sanat Dalı

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SANAT VE KENT İLİŞKİSİ:
SANATIN PRATİK ALANLARINDAN
BİRİ OLARAK KENT

Evin BULUTTEKİN
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Resim Ana Sanat Dalı

Haziran-2018
BATMAN
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

..... tarafından hazırlanan “.....”
adlı tez çalışması .../.../... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile
Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .....
Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Unvanı Adı SOYADI

.....

Danışman

Unvanı Adı SOYADI

.....

Üye

Unvanı Adı SOYADI

.....

Üye

Unvanı Adı SOYADI

.....

Üye

Unvanı Adı SOYADI

.....

Yukarıdaki sonucu onaylıyorum.

Doç. Dr. ....
SBE Müdürü

Bu tez çalışması ..... tarafından ..... nolu proje ile
desteklenmiştir.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Evin BULUTTEKİN

Tarih:01/06/2018

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SANAT VE KENT İLİŞKİSİ: SANATIN PRATİK ALANLARINDAN BİRİ OLARAK KENT

Evin BULUTTEKİN

BATMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANA SANAT DALI

Danışman: Doç. Dr. Seçkin AYDIN

2018, 59 Sayfa

Sanat ve kent ilişkisi kapsamında hazırlanan bu çalışmada öncelikle kentin sosyolojik, ekonomik, coğrafi, politik tanımlarının yanında bir çok sosyal bilimcinin de yaptıkları tanımlardan yola çıkarak kentin geçmişte var olanı koruyarak onu geleceğe taşıyan ve her dönemini birbirine kolajlayarak geçmişi geleceğe bağlayan bir sistemin ürünü olduğunu söyleyebiliriz.

Daha sonraki aşamada kentlerin ortaya çıkışı ve toplumsal gelişimi incelenmiş, kent-köy ayrımı, kentleşme ve kültür ilişkisine değinilmiştir.

Kent ve resim ilişkisine bakıldığında ise; resim sanatının tarih öncesi dönemde doğaya hakimiyetin simgesi olarak ortaya çıktığı, sonraki dönemlerde avcılık, savaş, ölüm, aşk gibi temaların işlendiği görülmüştür. Dinin etkisiyle kutsal öyküye yer verilmiş ve daha çok sipariş usulü resimler yapılmıştır. Modern dönemle birlikte sanatçı özgürleşerek hayal gücünü kullanıp, gündelik yaşamı konu alan resimler yapmaya başlamışlar ve kent de ilk etap da fon olarak resim içine girmiştir. Sanayileşme ile birlikte kent tamamen ana konu olarak resim sanatına hakim olmuştur. Bu bağlamda kenti sanatına dahil eden etkilenilen bazı ressamın çalışmalarına yer verilmiştir.

Son bölümde ise tez kapsamında yapılan uygulamalar tezin kuramsal perspektifinden bakılarak yorumlamaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Perspektif, Sanat, Sanayileşme

ABSTRACT

MS THESIS

**ART AND CITY RELATIONSHIP:
CITY AS AN ART PRACTICAL AREA**

Evin BULUTTEKİN

**BATMAN UNIVERSITY SOCIAL SCIENCES INSTITUTION
DEPARTMEN**

OF A ART PAINTING

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Seçkin AYDIN

2018, 59 Pages

In this work which is prepared within the context of art and city relation, we can say that the city is the product of a system which protects what exists in the past and connects it to the future by clip art each other, preserving what exists in the past and starting from the definitions of many social scientists in addition the sociological, economic, geographical and political definitions of the city.

At the next stage, the appearance of cities and their social development were examined and the relation between city and village, urbanization and culture was mentioned.

If you look at the relation between city and picture; it was seen that painting art showed up as a symbol of prevailing dominance in the prehistoric era, and the themes such as hunting, war, death and love were processed in later periods. Religious influenced the sacred story and more ordering pictures were made. Along with the modern era, the artist began to make use of his imagination and make pictures about everyday life, and the city entered the painting in the first stage as a fund. With industrialization, the city dominated the art of painting as its main subject. In this context, some of the artists who were involved in the art of the city were included in their work.

In the last part, attempts were made to interpret the thesis based on the theoretical perspective of the thesis.

Keywords: Art, Industrialization, Perspective, Urban

ÖNSÖZ

Sanat ve kent ilişkisini araştırma konusunu olarak belirlediğimiz bu tezin biçimlenmesinde beni yönlendiren ve yardımcı olan tez danışmanım Doç. Dr. Seçkin Aydın'a, tez çalışmamda destek olan Şefik Özcan ve M. Ali Aksakal'a teşekkür ederim.

Evin BULUTTEKİN
BATMAN-2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
RESİMLER DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
2. KENT	2
2.1. Kenti Tanımlamak	2
2.2. Tarihsel – Toplumsal Gelişim Sürecinde Kentler.....	3
2.2.1. Köy ve Kent ayrımı.....	5
2.2.2. Kent ve Kültür İlişkisi.....	7
3. SANAT VE KENT İLİŞKİSİ.....	8
4. KENTİN RESİM SANATINA KONU OLMASI	9
5. KİŞİSEL ÇALIŞMALARIMDA KENTSEL DÜZLEM.....	27
5. SONUÇ	56
KAYNAKLAR	58
ÖZGEÇMİŞ	59

RESİMLER DİZİNİ

Resim 4.1. Ambrogio Lorenzetti, “City bytheSea”, 1335

<https://alchetron.com/Ambrogio-Lorenzetti>

Erişim Tarihi: 14.10.2018 10

Resim 4.2. PieterBrueghel, “Babil Kulesi” (BabelTower), 1563, Tuval üzerine yağlı boya, 114x155 cm.

<https://birazresimtaniyalim.blogspot.com.tr/2015/05/babil-kulesi-tower-of-babel-iki.html>

Erişim Tarihi: 24.09/2018..... 12

Resim 4.3. El Greco, “Toledo Manzarası” (View of Toledo), 1597, Tuval üzerine yağlı boya, 121.3x108.6 cm.

<http://paintingmax.blogspot.com.tr/2010/10/different-types-of-related-scapes.html>

Erişim Tarihi:14.10.2018 13

Resim 4.4. JohannesVermeer, “Delft Manzarası” (View of Delft), 1660, Tuval üzerine yağlı boya, 96.5 × 115.7 cm

<https://dusunbil.com/sahte-cazibe-dunyasina-bir-baskaldiri-johannes-vermeer/>

Erişim Tarihi: 14.10.2018 14

Resim 4.5. William turner “Hafod” 1799, Kağıt üzerine suluboya, 61 x 91.5 cm

<https://www.tarihnotlari.com/william-turner/hafod-1799-by-william-turner/>

Erişim Tarihi: 14.10.2018 15

Resim 4.6. Claude Monet, “St-Lazare Tren Garı” (St-Lazare Station), 1877, Tuval üzerine yağlı boya, 75.5x104 cm

<https://www.tuttartpitturasculturapoesiamusica.com/2012/09/monet.html>

Erişim Tarihi: 14.10.2018 16

Resim 4.7. Vincent Van Gogh “Kafe Terasta Gece”(Cafe Terrace at Night), Tuval üzerine yağlı boya, 81 x 65 cm

<https://tr.pinterest.com/pin/162340761546578985/>

Erişim Tarihi: 14.10.2018 18

Resim 4.8. Camille Pissarro, “Gece Boulevard Montmartre” (The Boulevard Montmartre at Night), 1897, Tuval üzerine yağlı boya, 65 x 53 cm.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Camille_Pissarro,_The_Boulevard_Montmartre_at_Night,_1897.jpg

Erişim Tarihi: 14.10.2018 19

Resim 4.9. Paul Cézanne, “Saint Victoire Dağı” (Mont Sainte-Victoire) 1902-1904, Tuval üzerine yağlı boya, 70 x 90 cm

<http://realitybitesartblog.blogspot.com.tr/2010/12/bite-7-paul-cezanne-mt-st-victoire-1902.html>

Erişim Tarihi: 14.10.2018 20

Resim 4.10. Ernst Ludwig Kirchner, “Halle’ de Kırmızı Kule” (The Red Tower in Halle), Tuval üzerine yağlı boya, 120 x 91 cm

<https://www.pinterest.co.uk/pin/103301385181314172/>

Erişim Tarihi:14.10.2018 21

Resim 4.11. Max Beckmann, “ Demir Köprü ” (The Iron Bridge), 1922, Tuval üzerine yağlı boya

<https://theartstack.com/artist/max-beckmann/iron-bridge-2>

Erişim Tarihi: 14.10.2018 22

Resim 4.12. Robert Delaunay, “Eiffel Kulesi” (Eiffel Tower), 1911, Tuval üzerine yağlı boya, 202 x 138.4 cm

<https://www.guggenheim.org/artwork/1022>

Erişim Tarihi: 14.10.2018 24

Resim 4.13. Fernand Léger, “Şehir” (The City), 1919, Tuval üzerine yağlı boya, 97cm x 1,3 m

<https://www.phillymag.com/news/2013/10/18/leger-modern-art-metropolis-review/>

Erişim Tarihi: 14.10.2018 25

Resim 4.14. Paul Klee, “Kırmızı Köprü” (Red Bridge), 1930, Suluboya, 30x22 cm.

<https://www.etsy.com/listing/264974193/paul-klee-unique-oil-painting-by-hand>

Erişim Tarihi: 14.10.2018 26

Resim 4.15. Joseph Stella, “Eski Brooklyn Köprüsü” (Old Brooklyn Bridge), 1941, Tuval üzerine yağlı boya, 193.67 x 173.35 cm

<https://www.mfa.org/collections/object/old-brooklyn-bridge-34351>

Erişim Tarihi: 14.10.2018 27

Resim 5.1. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.2. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.3. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 35 x 25 cm

Resim 5.4. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 35 x 25 cm

Resim 5.5. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.6. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 35 x 25 cm

Resim 5.7. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.8. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 35 x 25 cm

Resim 5.9. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.10. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.11. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.12. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 35 x 25 cm

Resim 5.13. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.14. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.15. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

Resim 5.16. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 23 x 17 cm

Resim 5.17. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 23 x 17 cm

Resim 5.18. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 23 x 17 cm

Resim 5.19. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 23 x 17 cm

Resim 5.20. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 23 x 17 cm

Resim 5.21. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 23 x 17 cm

Resim 5.22. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

Resim 5.23. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

Resim 5.24. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

Resim 5.25. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

Resim 5.26. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

Resim 5.27. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

1. GİRİŞ

Kentler, insan topluluklarının bir arada yaşama kararının oluşturduğu yapılardır. Bir arada yaşama kararı ortak bir kültür, gelenek, dil çerçevesinde gelişmiştir.

Kentler coğrafi özelliklere göre şekillendiği gibi, toplumsal ilişkilerin niteliğine, insanların yaşama bakışına, üretim ve tüketim alışkanlıklarına göre de biçimlenir. Daha ileriye gidersek; kentler belli bir perspektiften yaşama bakışın somut göstergeleridir diyebiliriz. Ruşen Keleş, ‘Kent Bilim Terimleri Sözlüğü’ adlı kitabında “kent”i şöyle tanımlar: “Sürekli toplumsal gelişme içerisinde bulunan ve toplumun yerleşme, barınma, gidiş-geliş, çalışma, dinlenme gibi ihtiyaçlarının karşılandığı, pek az kimsenin tarım kesiminde çalıştığı, köylere nazaran nüfus yönünden daha yoğun olan ve komşuluk birimlerinden oluşan yerleşim birimidir” (Keleş, 1980).

Kentin ekonomik, sosyolojik coğrafi ve politik tanımları olduğu gibi, önemli sosyal bilimcilerin ve filozofların da kent’e ilişkin çarpıcı tanımları vardır. Coğrafi açıdan; nüfus belirleyici bir ögedir ve belirli bir sayıyı aşan yerleşim birimleri olarak kabul edilmektedir. Ekonomik açıdan ise kent; nüfusun büyük bölümünün ekonomik faaliyet alanı olarak ticaret, sanayi, yönetim, mal ve hizmetlerle ilgili işlerle geçimini sağladığı, toplumsal ve kültürel bir örgütlenmenin olduğu yerleşim alanı olarak tanımlanır. Sosyolojik açıdan ise; kentler, tarihsel süreç içerisinde insanlığın kültürel, felsefi, sanatsal, bilimsel birikiminin gelecek kuşaklara taşıyıcısı ve taşıdığı uygarlıksal birikim ile insanın geleceğini şekillendiren en önemli faktörlerden biri olarak görülmüştür.

Bu tez/sanat eseri raporu, kavramsal içerik olarak, kent ve sanat ilişkisini, kentlerin sanat eserlerine konu olması dolayımında ele almaktadır. Bunun yanında kendi çalışmalarımda ele aldığım kent imgelerinin resimsel düzlem içerisinde alımlanması süreçleri bu tez/sanat eseri raporu kapsamına alınacaktır. Raporun ilerleyen sayfalarında öncelikli olarak kent dair tanımlar kavramlaştırmalar defaten konunun daha açık ortaya konulmasına çalışılacaktır.

2. KENT

2.1. Kenti Tanımlamak

Max WEBER, ‘Modern Kentin Oluşumu’ adlı kitabında, kente dair şunları yazar: “Kentler, bir evler topluluğuna sahip olmasının yanı sıra, kendisine ait toprağa dayalı mülkiyeti, gelir ve giderlerden bir bütçesiyle aynı zamanda iktisadi bir birliğe sahip bir birimdir” (Weber, 2010). Burda Weber’in ele aldığı kent tanımı, mülkiyet ilişkilerine odaklanmaktadır. İktisadi birlik temel önemdedir. Ruşen Keleş, ‘Kentler, Kapitalizm ve Uygarlık’ adlı kitabında, Kente ilişkin olarak Marx’ın, kenti, işbölümü ile özel mülkiyetin karakterize ettiği bütün toplumlarda bulunan özerk bir genel yapı olarak ele almakla, onu, türlü üretim biçimlerinin mülkiyet ilişkilerine göre biçim değiştiren heterojen bir kurum olarak görmek arasında gidip geldiğini belirtir. Keleş’in belirtmeye çalıştığı şey; Marx’ın üst yapı-alt yapı kavramlarına atfen, üretim ilişkilerine ve üretici güçlere göre sürekli değişip dönüşen politik bir mücadele alanı olarak kenttir. Gerçekten de; Tarihsel toplumsal açıdan kentler aynı zamanda polis (şehir) ile politika arasındaki sürekli gerilimin alanıdır.

Kentler en nihayetinde, bir mekândır. Organize edilmiş bir mekândır. Ve bu organizasyon üst düzeyde belli karar alıcıları, uygulayıcıları olan, özne ve nesnelere ağırlık ortaya koyan bir alandır. Bu alanda, insanlar birbirleriyle buluşurlar, mal ve hizmetleri değiş-tokuş ederler, fikirlerin yayıldığı bir kamusal alan oluşturup ortak kararlar merkezi oluştururlar. Bu bağlamda, kentte farklı faaliyet türleri bir araya gelmekte, her bir unsurun birbirine bağlı olduğu dışa açık bir sistem vücut bulmaktadır. Bu açıdan Kent; “ (...) kendine özgü nitelikleri bulunan ve belli bir mekânda yoğunlaşmış bir yerleşim sistemi olup, karmaşık toplum yapısının birey veya aile düzeyinde çözülemeyecek sorunların üstesinden gelmesine olanak sağlamaktadır” (Huot, 2000). Bu en küçük toplumsal birim olan ailede olduğu gibi kentin tüm ilişkilerinde de öyledir.

Buraya kadar ele alınanlar, kenti bir mekân olarak ele almaktadır. Ancak kent sadece bir mekânın alanı değildir. Zaman ve devinim de, kentin bütünleyici imgesinin önemli unsurlarındandır. Bu açıdan yaşayan, değişen, dönüşen her şey kente ilişkindir. Kentin nefes alıp verdiğini söyleyebiliriz. Nevval Çizgen’in de belirttiği gibi; “(...) Hareket edebilen veya edemeyen her şeyin ortak devinimidir kent imgesi” (Çizgen, 1994).

Yukarıdaki tanımlamalarda ifadesini bulan ve bugün bildiğimiz anlamda kentler, Sanayi Devriminden itibaren sürekli gelişim ve dönüşüm yaşamıştır. Bu anlamda kentleşmeyle birlikte ortaya çıkan bir diğer önemli gelişme birey olgusudur. Bu da tabii ki birey eksenli bir kent tanımlamasını ortaya koyar. Bu tanımlamaya göre; “Mesleki örgütlenmenin ön plana çıktığı, sosyal baskı mekanizmasının sınırlandığı, bireyin ‘ben’ olarak toplumsal ilişkilerde yer aldığı örgütlü toplumdur” (Tatlıdil, 1989).

Buraya kadar, kenti çeşitli açılardan tanımlamaya çalıştık. Bundan sonra ki bölümde, ilerleyen sayfalarda ele alınacak sanat tarihsel referansların, sanat ve kent ilişkisi bağlamında anlamını bulabilmesi için -biraz sıkıcı olmayı da göze alarak- kentlerin tarihsel ve toplumsal oluşum süreçlerine odaklanacağız.

2.2. Tarihsel – Toplumsal Gelişim Sürecinde Kentler

Arkeolojik bulgular, insanlığın ilk yerleşim yerlerinin mağaralar olduğunu gösteriyor. İnsan topluluklarının henüz avcılık-toplayıcılıkla hayatlarını devam ettirdikleri bu dönem Paleolitik dönem olarak adlandırılır. Zağros-Toros dağ silsilesi eteklerinde, ilk tarımsal üretime geçişle birlikte insan toplulukları toprağa yerleşmeye başlar. Verimli hilal olarak da adlandırılan bu bölgede, tarımla birlikte hayvanların evcilleştirilmesi de söz konusudur. Toprağın işlenmesi insanlık tarihinin en önemli gelişmelerinden biri olarak devrimsel bir nitelik taşır. Bu dönem Neolitik çağ olarak adlandırılır.

Neolitik dönemde insan, zirai faaliyetlerle birlikte, avcılık ve toplayıcılığın gerektirdiği göçebe yaşam kültüründen yerleşik yaşam kültürüne geçmiştir. Bu geçiş sürecinde insan toplulukları bitkileri yeniden üretmeye, sulama tekniklerini keşfetmeye, toprağı işlemek için araç kullanmaya ve hayvan gücünden yararlanmaya başlamışlardır. Bu uğraşlar, yerleşik yaşama ile birlikte iş bölümüne dayalı çeşitli meslek gruplarını da beraberinde getirmiştir. MÖ. 3000 yıllarında, Antik Mısır ve Mezopotamya’daki ilk kentsel yerleşimler uygarlıksal bir gelişme sürecinin sıfır noktasını oluşturur. Sonrasında Antik Helen kent devletleri bu uygarlıksal çizginin geleceği noktayı göstermesi bakımından özellikle dikkate değerdir.

Burada dikkate değer total bir durumdan da söz etmek gerekir: Tarımsal faaliyetler nedeniyle ilk yerleşim yerleri nehir kenarları gibi verimli ve sulak arazilere kurulmuştur. Mezopotamya uygarlıksal gelişiminin Dicle ve Fırat arasındaki havzada, Mısır uygarlığının Nil kenarında yükselmesi bu anlamda anlaşılabilir. Ancak yerleşik

hayata geçişle birlikte mülkiyet ideolojinin henüz emekleme aşamaları da yavaşça bir karşı-devrim olarak gelişmesini; artı-ürünün korunması, bunun için ilk askeri güç yapılanmalarının oluşması, topluluklardan toplum yaşamına geçişle birlikte belli hiyerarşik yapıların kurulması şeklinde, ortaya koyar. Bunun yanında ilk denilebilecek edebi, sanatsal, felsefi düşünceler de bu uygarlıksal gelişimin sonuçları olarak ortaya çıkar. İlk yazılı levhalar bu dönemdedir. (Gılgamış Destanı bu süreci tüm çarpıcılığıyla anlatan ilk yazılı edebi eser olması bakımıyla önemlidir).

İnsanları bir araya getiren toprak; yönetsel birimlerin ve hiyerarşik yapıların oluşmasıyla bir egemenlik sistemini de geliştirmiş olur. Bununla birlikte egemenlik sistemi de, yazılı olarak ortaya konulup, bu ilk devletleşme süreçlerinde çarpıcı bir aşamayı beraberinde getirir (Hamurabi Kanunları). Bu tez/sanat eseri raporunun kapsamının dışında olduğu için detaylarına girmeyeceğim ancak belirtilmesi gereken bir nokta daha var; Çok tanrılı inanç sistemi, mitolojik karakteri nedeniyle bu sürecin çarpıcı anlatımlarını ortaya koyar. Her ne kadar mitsel bir anlatı da olsa, Bu anlatılardan ana-erkil komünal yaşam biçiminden ata-erkil hegemonik mülkiyetçi yaşama geçişin ipuçları anlaşılabilir. Sonraki süreç bu hegemonik gelişmenin sürekli kadın aleyhine, erkek lehine gösterdiği dikey yükselmeye özetlenir. Ancak şu da var ki; İlk egemenlik sistemleriyle birlikte, daha çok güç, daha çok devlet anlayışıyla, daha çok toplumsallık ideolojisi sürekli bir mücadele içinde olmuşlardır. Gelişen kentler bu mücadele alanının 'kamu'suna dönüşmüştür. Bu daha önce yukarıda belirtilen polis-ile politika şeklindeki gerilimde belirtilmişti.

Bu geçici, kısa sapmadan yine konumuza dönersek; egemenlik sisteminin ve mülkiyetin korunması zorunlu olarak belli arayışlar neticesinde daha güçlü silahların ve aletlerin kullanılmasını gerektirmiştir. Bu süreçte bakır işlenmeye başlar. Böylece ilk silahlar da kullanılmaya başlar. Bu yeni bir gelişim sürecini ortaya koyduğu için önemlidir. Ve Neolitiğin noktalanıp Kalkolitik adı verilen yeni bir sürecin başlangıcı oluşturur. Bakır silahların taştan yapılan silahlara göre daha kullanışlı ve üstün olması, egemenlik sistemlerinin istilacı karakterini ortaya çıkarması bakımından önemli bir gelişmedir. Güç arzusu beraberinde bir istila, yağma-talan ve tecavüz kültürünü getirir. Bunun sonucunda elde edilen toprakların korunması için şehirler surlarla çevrilmeye başlamış, kenti çevreleyen yüksek tepelerde kontrol noktaları kurulmaya başlamıştır. Ele geçirilen yerlerdeki insanlar köleleştirilip yeni egemenlik sistemi içinde işe koşulmuşlardır. Bu dönemi Köleci devlet sistemi olarak tanımlamak olasıdır. Çünkü

yerleşim yerleri, kentler bir açıdan ordu karargâhlarına dönüştürülmüştür. Denilebilir ki; bildiğimiz anlamda kentsel merkezler, aslında madenin işlenmesiyle gelişen bir süreçtir.

Bu çok uzun bir tarihsel sürecin konusudur. O yüzden sadece bazı değiniler bizi ilgilendirecektir. Kentlerin aynı zamanda askeri bir karargâh olması süreci, antik Helen-Roma kültüründe dönüşüme uğrar. Roma'daki otuzlar meclisi, yönetimin askeri birimlerden sivil senatörlere devredildiği yeni bir yönetim anlayışı geliştirirler. Bu da ordunun kentlerin dışında konuşlandırıldığı yeni bir süreci belirtir. Buna her ne kadar cumhuriyet denilse de; Bu demokratik bir yapılanma değildir. Ancak günümüz çağdaş dünyasını anlamada önemli bir tarihsel uğraktır.

Ortaçağ'daki ilk kentler, feodal beylerin köylüleri kendi denetimlerinde tutmaya çalıştıkları yerlerdi. Bu beylikler kendi egemenlik sahalarındaki köylüleri denetim altına aldıktan sonra birbirleriyle savaşmaya başladılar. Bunun sonucunda kent devletlerin yerini bölgesel devletler almaya başlamıştır. Bu süreçte hala kentler tarımsal üretimin, büyük toprakların işlenmesi ve sınırlarının korunması biçiminde gelişme göstermiştir. Feodalite hala toprağa dayalı ve köleci bir sistem olarak, kent anlayışı üzerinde şekillenir.

2.2.1. Köy ve Kent ayrımı

Köy ve kent kavramları, yerleşik düzeni sembolize ettikleri için birbirlerine yakındır. Ancak önemli farklar söz konusudur. Kentte belli bir nüfus yoğunluğu ve bu nüfus yoğunluğunu idare eden kapsamlı bir yönetici kadrosunun bulunması, ekonomik faaliyetler olarak sanayi ve hizmet sektörlerinin ön plana çıkmış olması belirleyici etkenlerdir. Aynı zamanda kentlerde nüfus yoğunluğu heterojen bir yapıdadır. İnsan ilişkileri de daha çok maddi çıkar etrafında şekillenir.

Bu konuda Ruşen Keleş, daha önce sözü edilen ilgili kitabında Williams'tan şu alıntıyı yapar: "Williams'a göre, kentin ve köyün gerçek tarihinin özelliği, büyük çeşitliliğidir. Kentler, "başkent, yönetim merkezi, dinsel merkez, Pazar kenti, liman ve ticari mal deposu, askeri karargâh ve sanayinin yığıldığı yer" olduğu halde; köyler, bir yaşama biçimi olarak; "kabile, feodal beylik, küçük tarım işletmesi, kırsal komün, plantasyon ve devlet çiftliği biçiminde örgütlenmiş, çok değişik, avcılık, hayvancılık, çiftçilik ve fabrika çiftçiliği gibi pratiklerle ilgilidir" (Holton, 1999). Dikkat edilirse; ilk kurulan kentler, bir arada olmak, birleştirci olmak gibi daha köye ait özellikleri

taşırken, daha sonra ortaya çıkan kentler, iktidar, zenginleşme ve muhalefet hırsları nedeniyle bu ilk toplumsal ilişki biçimlerini ortadan kaldırmıştır.

Murray Bookchin, ‘Kentsiz Kentleşme’ adlı kitabında, kentin kökenlerine ilişkin şunları yazar; “Kentın kökenleri göz önüne alındığında, günümüzdeki kentin geçmiştekine göre son derece modern, ekonomist ve ilerlemeci olduğuna ilişkin geleneksel bir düşünce egemendir. Buna göre; bizim, öncelikle endüstri, ticaret ve hizmet sektörüne ilişkin mesleklerle uğraşan ekonomik varlıklar olmamız, ‘atalarımız’ın da aynı mesleklerle uğraşmak için kent ve kasabalarda toplandıklarını düşünmemiz için yeterlidir; onların kenti bütünüyle tarımsal olmayan işlere yönelik olan ekonomik bir girişim olarak gördüklerine inanırız. Daha “ ilkel ” çağlardaki kent sakinlerinin, düşman kentler ya da kırsal göçebeler karşısında güvenliğe ya da savunmaya yönelik tasarıları olduğunu da kabul etmeye hazırızdır. Savunmaya yönelik kazıklı çitlerle kale duvarları arkasında, bu yüzden kitleler halinde toplandıklarını düşünürüz. Nüfusun kentlerde toplanmasına kısmen savunmaya yönelik kaygılar neden olmuştur; ancak günümüzdeki bakış açısına göre, bu durumda ekonomik nedenlerin bir sonucu olduğu söylenir; ulus - devletler ya da emperyalist bloklar tarafından oluşturulan “ savunma “ sistemlerinin de ekonomik nedenlere dayalı olarak kurulduğunu düşünürüz. Buna göre kentli “ atalarımızın ” bize çok benzediklerini, yani “ kent ” adı verilen kurumsal ve alansal birliğin sınırları içinde yaşayıp yoğun bir şekilde maddi çıkarlarına yönelik işlerle uğraşan ekonomik varlıklar olduğunu kabul ederiz. ” (Bookchin, 1999).

Ancak bu ifadeler, Williams’ın da belirttiği gibi, günümüz bakış açısından kaynaklanan ekonomik bir bakışın eseridir. Bu bakışın eseri olarak tarihsel anlatıdaki, okumadaki birçok toplumsal gerçeklik çarpıtılıp, ekonomik bakışın projeksiyonuna maruz bırakılır.

Sanayileşmeyle birlikte kent yaşamı, insanı içine alıp yavaş yavaş yok eden bir makineye dönüşmüştür. Endüstriyel devrimin doğrudan sonucu olarak ortaya çıkan fabrikaların kentsel alanlara yığılmaya başlamasıyla kentlerde, büyük bir yapısal değişiklik meydana gelmiştir. Bu yapısal değişiklikler üzerine Server TANİLLİ, ‘Uygurlık Tarihi’ adlı kitabında; “Buhar gücünün kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, fabrikaların akarsu kenarlarına kurulması zorunluluğu ortadan kalkıp, endüstri daha çok kömür havzalarına doğru yaklaştı ve kısa süre içinde hiçbir önemi olmayan yerler kasaba, kasabalar da şehir oluverdi” der (Tanilli, 1991). Bu açıdan, kentlerin ve yaşam koşullarının en büyük değişimi, sanayi devrimi ve makineleşmenin getirdiği değişimdi. Ve bu değişim bugün bildiğimiz anlamda kentleri doğurmuş oldu.

2.2.2. Kent ve Kültür İlişkisi

Kentleşme -yukarıdaki sayfalarda da kısmen değinilmişti-, sadece özgün bir ekonomik örgütlenmeyi ve değişmiş-dönüşmüş bir fiziki çevreyi belirtmez; aynı zamanda ekonomik alt yapı ve kültürel üst yapı şeklinde kurumlaşmaları da belirtir. Bu da kentlerin özgül bir yaşamı sürdürme şeklindeki davranış örüntülerini belirtir.

Keleş'e göre; "kentleşme, sanayileşme ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran süreç, toplumda artan oranda örgütlemeye, uzmanlaşmaya ve insanlar arası ilişkilerde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikimi sürecidir" (Keleş, 1998).

Bugün bildiğimiz anlamda kentlerin ve kentleşmenin tarihlenmesi 1870'li yıllara denk gelmektedir. Sanat tarihsel süreç açısından bakarsak; bu aynı zamanda 'izlenimciliğin' tarih sahnesinde ortaya çıktığı süreçtir. Kent ve sanat ilişkisine geçmeden önce, kent ve kültür olgularına bakmak bu noktada gerekli olacaktır.

Kent kavramının incelediğimiz zaman, Kenti oluşturan yapılanmaların aynı zamanda kente ait bir kültürü de oluşturduğu görülmektedir. Kültür, insanoğlunun deneyimlediği her şeyi, bir sonraki nesile aktarmasıyla meydana gelen bir olgunun, çeşitli biçimlere, görsel ve yazılı eserlere dönüşmesiyle ortaya çıkan bir durumdur. Ve Bu bağlamda her kent kendi yaşayış düşünüş biçimine göre bir kültür oluşturur. Bir kentin ortak kültürel değerlerini oluşturan faktörler, kentte yaşayan insanların konuştuğu dilden tutun, tarihine, günlük yaşamından, tüketim alışkanlıklarına kadar geniş bir yelpaze oluşturur. Güvenç'e göre kültür, toplumu oluşturan kişileri, onları bir arada tutan dil ve iletişim süreçlerini, sanatlarını, inançlarını, törelerini, hukuk ve yönetim kurumlarını, üretim ve tüketim düzenlerini içine almaktadır" (Güvenç, 1997). Bu da bize, her kentin kendine ait sosyolojik kuralları ve yaşayış şekilleri olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak; Göka'nın 'İnsan ve Mekân' adlı kitabında ifade ettiği gibi; "Kentler, çok çeşitli ilgi alanlarının birbirini etkilediği, ilişkilerin gelişip zenginleştiği kültür ortamlarıdır" (Göka, 2001). Bu ifadeden yola çıkılırsa; kent ve kültür ilişkisine bakıldığında, bireylerin kentle ilişkisi, bir kent kültürü doğuracaktır denilebilir. Ve bu da şöyle bir tanım mümkün kılar: Kent kültürü, kentte yaşayan bireylerin ortak paydada ürettikleri maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. "Kentsel kültür, zaman içerisinde, kentlinin diğer kentlilerle olan mesleki, sosyal ilişkileri ile örgütlenmelerinden ve diğer

kentlerle olan ilişkilerinden etkilenerak gelişmekte, yaşam biçimi haline dönüşmektedir” (Çobanoğlu ve Gazi, 2008). Bu yaşam biçimi bir kültürel devamlılık olarak kendini ortaya koyar.

3. SANAT VE KENT İLİŞKİSİ

Kentler, farklı dillerin konuşulduğu, çeşitli bireylerin birbirinden farklı hayatlar yaşadığı yerlerdir. Bu da kentleri karmaşanın var olduğu kaotik merkezler haline getirir. Meyhaneleriyle, gece kulüpleriyle, mutenalaştırılmış bölgeleri ve banliyöleriyle, parkları, mağaza vitrinleriyle renklenen sokak ve bulvarlarıyla, insanları bu karmaşaya davet eder. Bu anlamda kentler yaşamın sürekli akışının olduğu yerler olmuştur. Yaşamın ritminin bunca hızlı aktığı kentlere sanat da tepkisiz kalmaz.

Kentler ilk yerleşim yerlerinde toprağın işlemesiyle ortaya çıkmıştır. İklimin değişmesiyle buz devri sona ermiş, yeni oluşmaya başlayan bitkiler insanoğlunu tarıma yönlendirmiştir. Bu şekilde Neolitik devire geçilmiştir. Bu devirde insanoğlu toprağa etki eden ve onu yöneten bir güç, yani bir tanrı olduğunu düşünmeye başlamıştır. Bu şekilde kültürel çevre yapılanması ortaya çıkmıştır.

“İlk çağlarda insanlar sanat toplumsal bilincin öteki biçimleri olan büyü, mitoloji, ahlak gibi kuşaktan kuşağa aktarılan olgularla ayrılmaz bir bütünlük içindedir. Bilim ışığından yoksun karanlık çağ insanı doğayı anlayamadığı ve denetleyemediği anlarda bu doğal güçleri imgeleştirerek toplu yaşam alanlarını resmetmiş böylece hem korkularını etrafındakilerle paylaşmış hem de soyutlamanın ve imgeleştirmenin ilk adımlarını atmıştır.” (Gerz, 2007).

Dini inançların hâkim olduğu İlk ve Orta Çağ döneminde kente ilişkin yapılanmalar sınırlı hale gelmiştir. Kent ve kent yapılanmaların sanat alanında yoğun bir şekilde imge haline gelmesi ise Yeni Çağ’da Rönesans ile başlamıştır. Rönesans hareketinin ortaya çıkardığı Yeni Dünya görüşü resim sanatını zanaat olarak gören algıyı yıkıp yaratıcı bir sanat olduğunu kanıtlamıştır.

Rönesans döneminde resim sanatı din ve kutsal hikâyenin etkisinden arınarak bireysel ve toplumsal temaları işlemeye başlamıştır. Kutsal hikâyeyi konu edinen ressamlar dahi bu dönemde kent yaşayışını ele alan temaları işlemişlerdir.

Kentsel mekân üzerindeki en büyük değişim Sanayi Devrimi ile olmuştur. On sekizinci yüzyılın ortasında Sanayi Devrimi’nin süreçleri nüfus artışı, artan sanayi üretimi ve üretim sistemlerinin makineleşmesi de dâhil olmak üzere İngiltere’de

başlayıp değişik hızlarla Avrupa'nın diğer devletlerine yayıldı; bu süreçler, on üçüncü yüzyıldan beri ilk kez Avrupa'daki kent sisteminin nitel ve nicel boyutlarını değiştirdi (Benevolo, 2006).

“Kent kavramının, nüfus çokluğu, yoğunlaşma, iş bölümü vb. özellikler bağlamında açıklandığında, gerçek anlamını sanayi devrimi ile bulduğu söylenebilir.” (Yörükhan, 2006).

Sonuç olarak şunu diyebiliriz toprağın işlenmesiyle yerleşik hayata geçişin sağladığı değişim sonucunda resim sanatı, kentlerin şekillendirdiği bugünkü haline ulaşabilmiştir.

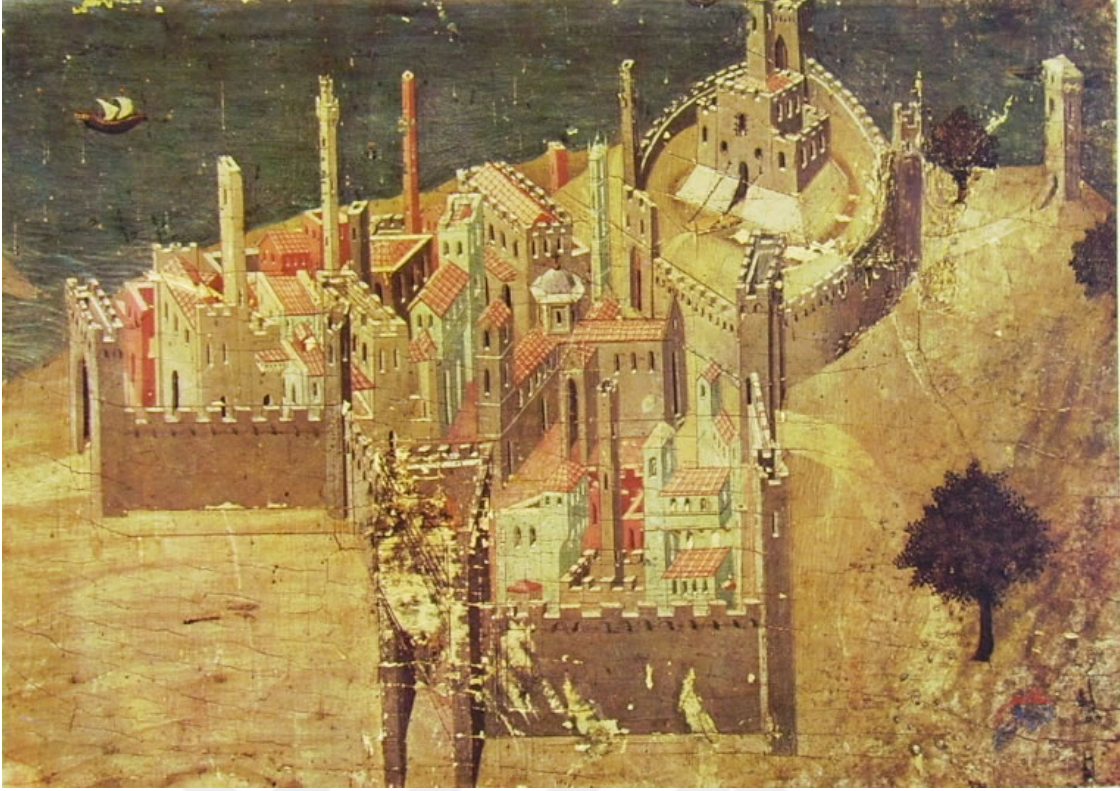
4. KENTİN RESİM SANATINA KONU OLMASI

Bireysel bir sanat olarak tabir edilen resim sanatı toplumsal yapıyı özünde taşımaktadır. Bu sanat, tarih öncesi devirlerde av kültürünün ve doğaya hâkimiyetin simgesi olarak ortaya çıkmıştır. Eski Mısır döneminde firavunların etkisiyle kutsallık ve sonsuzluğun sembolü olarak kullanılmaya başlamıştır. Sonraki dönemlerde de savaş, ölüm, avcılık, aşk, evlilik vb. konular işlenmiştir. Modern dönemle birlikte gelenekler yıkılmış ve sanatçı istediği konuları işlemekte özgürleşmiştir. Bu özgürlük sanatçının eserlerini istediği gibi üretme olanağı vermiştir. Tüm bunların sonucunda ressam, çalışmalarında hayal güçlerinin ve kişisel duygularının yanında gündelik yaşamlarındaki hallerini de resimlerinde konu edinebilmiştir.

İlk başlarda kent kutsal konuların arkasında bir fon olarak kullanılsa da, daha sonraları kent ve kent yaşamı birçok sanatçı tarafından çalışılmıştır.

İlk kent resmi bir fresktir. Bu resim “Trajan Hamamları ” adıyla anılan bir yerin kuş bakışı bir kent manzarasıdır. Kentin Antakya, Roma veya Londra olduğuna dair farklı bilgiler vardır. Eserde kentte yer alan evler, tapınaklar, tiyatrolar, revaklar resmedilmiştir.

Kentin resme yansması ilk olarak ortaçağda el yazmalarındaki resimlerde arka fon olarak görülmüştür. Kent ve kente ait yerleşimlerin konu edildiği resimler 13. yüzyıl sonu ile 14. yüzyıl başlarında ortaya çıkar. Katı Bizans geleneğinden kurtulmaya başlayan batı sanatı, 14. yüzyıl başlarında canlanmıştır. Batı sanat tarihinin ilk gerçek kent resmi Ambrogio Lorenzetti 1335 yılında yaptığı “City by the Sea” freskidir. (Resim 4.1)

Resim 4.1. Ambrogio Lorenzetti, “City by the Sea”, 1335, Fresk

Rıdvan Coşkun da Ortaçağ ve Rönesans resim sanatının gelişimiyle ilgili şunları dile getirmiştir; “Ortaçağın dini konulan betimleme anlayışının arkasında yatan, sonsuz bitmek bilmeyen zaman anlayışı, insanlara sonsuz zamanlardaki cennet cehennem betimlemeleri ile verilmeye çalışılmıştır. Tanrıya ulaşmak için yol gösterici olan resimlerin içinde gizlenmiş olan sonsuz zamanlar bu dünyadaki kötü şansa ikinci bir yaşam fırsatı veya sonsuz bir yaşam fırsatı vermeyi vaat etmiştir.

Rönesans’la birlikte bu dünyaya dönen resim sanatı, öteki dünyanın yani insandan tanrıya, tanrıdan insana olan dairesel hareketini ufuk çizgisi ile birlikte düz yatay bir çizgiye dönüştürmüştür. İleride ufaktan doğacak veya batacak güneşin ışıklarının dağları, çiçekleri, insanları ve mekânları aydınlatması, bu dünyanın zamanının ifade edilmesini sağlamıştır. Biçimlerin mekân ve ışık altındaki görünüşleri ışığın zamansal bir unsur olarak kullanılmasına neden olmuştur.” (Coşkun, 2004)

15. yüzyılda Paris, Münih, Zürih, Viyana, Köln gibi kentler ressamlar tarafından çokça çalışılmıştır.

İtalya ve birçok ülkedeki ticari ilişkilerin güçlenmesi ve coğrafi keşiflerin yapılması Rönesans’ın ortaya çıkışını sağlamıştır. Anna Krausse Rönesans’la birlikte gelen yeni sanat anlayışı için ise şunları söyler; “ Sanat o zamana kadar sadece dinsel

temalarla yetinirdi. İnsanların öte dünyadan çok, bu dünya ile ilgilenmeye başlamasıyla sanatın ele aldığı konu yelpazesi de yavaş yavaş değişmeye başladı. Sanatçılar artık yepyeni temalara el uzatabiliyordu.

Ressamlar, uzun ve yavaş bir süreç içinde zanaatkâr statüsünden kurtulmaya ve özgür sanatçılar olarak fikirlerini ifade etmeye başladılar. Sanattaki bu yeni anlayışların temelinde, hayatın tüm alanlarında gerçekleşmeye başlayan ve orta çağın bitiminde yeni bir dünya görüşü ile düşünsel duruşa yol açan büyük dönüşümler yatar. Özellikle İtalya'nın kuzeyindeki kentler dış ticaret ilişkilerini geliştirmişler, mal mübadelesini o güne kadar hiç görülmemiş boyutlara çıkarmışlardı. Bu gelişme kentlere refah, zenginlik ve büyüme getiriyordu. Kentler, ekonomik büyümeyle paralel olarak yeni ve kendinden son derece emin bir kent soylu sınıfının doğuşuna tanık oldular. Onurlu zanaatkârlar ve tüccarlar, emeklerinin getirisini görüyor başarılarının herkesçe tanınmasını arzuluyorlardı. İnsanlar artık kendilerini isimsiz bir kitlenin parçası olarak görmek istemiyordu. Birey ön plana çıkmaya başladı. Uzak kentlerle kurulan alış veriş ortamı, o güne kadar hiç tanınmayan malların ve haberlerin serbestçe dolaşımı, insanların ufkunu genişletti. ” (Krausse, 2005).

Yeni Çağ olarak da adlandırılan Rönesans ile birlikte kutsal öyküye kent arka planda eşlik etmektedir. Tevrat'a göre Babil Kulesi, Büyük Tufan'dan sonra Nuh'un oğulları tarafından Tanrı'ya ulaşmak için yapılır. Tanrı; o zamana kadar tek dil konuşan insanoğlunu bu kibirli davranışından dolayı cezalandırır. İnsanların dillerini farklılaştırarak birbirini anlamalarını engeller.

Rönesans'ın önemli isimlerinden Pieter Brueghel birçok rivayete konu olan ‘‘Babil Kulesi’’ ni (Babel Tower) kendi resmine konu edinir. Brueghel'in bu eseri Roma'daki Collesium' dan etkilenerek yaptığı söylenir. Bu söylentinin sebebi kulenin yatay çizgilerinin, yukarı doğru yükselen kolonlarının ve iç içe kapalı duvar yapısının Roma'nın kent formlarıyla benzer biçimde olmasıdır. Kuleyi bazı kaynaklar başlı başına bir kente benzetirken bazıları da kent merkezindeki bir heykele benzetir. (Resim 4.2)

Resim 4.2. Pieter Bruegel, “Babil Kulesi” (Babel Tower), 1563, Tuval üzerine yağlı boya, 114x155 cm.

Rönesans döneminin diğer bir sanatçısı El Greco da kent ve kent yaşantısını çalışmıştır. New York’un Metropolitan Müzesi’nde sergilenen “Toledo Manzarası” (View of Toledo) adlı eser El Greco’nun önemli eserlerinden biridir. Ressam bu eserinde Alkazar’ı, kentin kalesini ve katedralini bulutlarla birlikte tuvaline yansıtmıştır. Resimdeki fırtına öncesine ait bu siyah bulutlar sanatçının karamsar ve gizemli ruh halinin resimdeki imgesidir. Sanatına yeni ürünler eklemek için birkaç günlüğüne kente gelen El Greco, bu kentten o kadar etkilenmiş ki hayatının son gününe kadar burada yaşamıştır. (Resim 4.3)

Resim 4.3. El Greco, “Toledo Manzarası” (View of Toledo), 1597, Tuval üzerine yağlı boya, 121.3x108.6 cm.

Kentleşmenin yeni gelişmeye başladığı 17. yüzyılda genellikle iç mekân çalışan Johannes Vermeer de çalışmalarında kente yer vermiştir. Mauristhuis Müzesi’nde olan “Delft Manzarası” (View of Delft) adlı eseriyle kendine ait kompozisyon ve renk anlayışıyla kenti büyümlü bir şekilde aktarmıştır. (Resim 4.4)

Resim 4.4. Johannes Vermeer, ‘‘Delft Manzarası’’ (View of Delft), 1660, Tuval üzerine yağlı boya, 96.5 cm × 115.7 cm

Rönesans’a sanatsal düşünüş ve uygulama açısından bir tepki olarak Barok ortaya çıkmıştır. Barok döneminde, duyguların gösteriminde ışık ve gölge oyunları gerçekçi bir şekilde tuvale aktarılmıştır. Rönesans döneminin ressamı katedral, kilise ve zenginlerin evlerine sipariş usulü resimler yaparken Barok dönemiyle ressamlar daha özgün çalışmalar yapmışlardır.

Yeni Çağ’a hâkim olan aydınlanma fikrinin temelini Reform Hareketi oluşturmuştur. Reform Hareketi; Rönesans düşüncesiyle paralel doğrultuda olmasının yanı sıra, Ortaçağ’ın din merkezli yapısına da karşı çıkmaktadır.

1789 Fransız İhtilali’nde işlenen kahramanlık konularıyla birlikte sanat akılcılıktan çıkıp duyguların ön planda olduğu bir değişime girmiştir. 18. yüzyılda Fransa’ da başlayarak, tüm Avrupa’yı etkileyen bu döneme ‘‘Romantizm’’ adı verilmektedir. Klasizme bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Klasizm krallık rejiminin baskıcı tutumunun sonucuyken Romantizm ise Fransız İhtilalinin getirmiş olduğu özgürlüğün sonucudur.

Romantizm akımından etkilenen İngiliz ressam William Turner da birçok Avrupa kentini gezerek kendi tarzıyla pek çok kent manzarası çalışmıştır. Çalışmalarında tarih ve mitolojik konuların yanında kente ait kale, köprü ve kiliseler de vardır. Turner'ın 1799 yılında yapmış olduğu ‘‘Hafod’’ adlı eseri romantiklere özgü etkileyici bir ışıkla çalıştığı kent ve kentin mimarisini oldukça gösterişli bir şekilde yansıtılmıştır. (Resim 4.5)

Resim 4.5. William Turner ‘‘Hafod’’ 1799, Kağıt üzerine suluboya, 61 cm x 91.5 cm

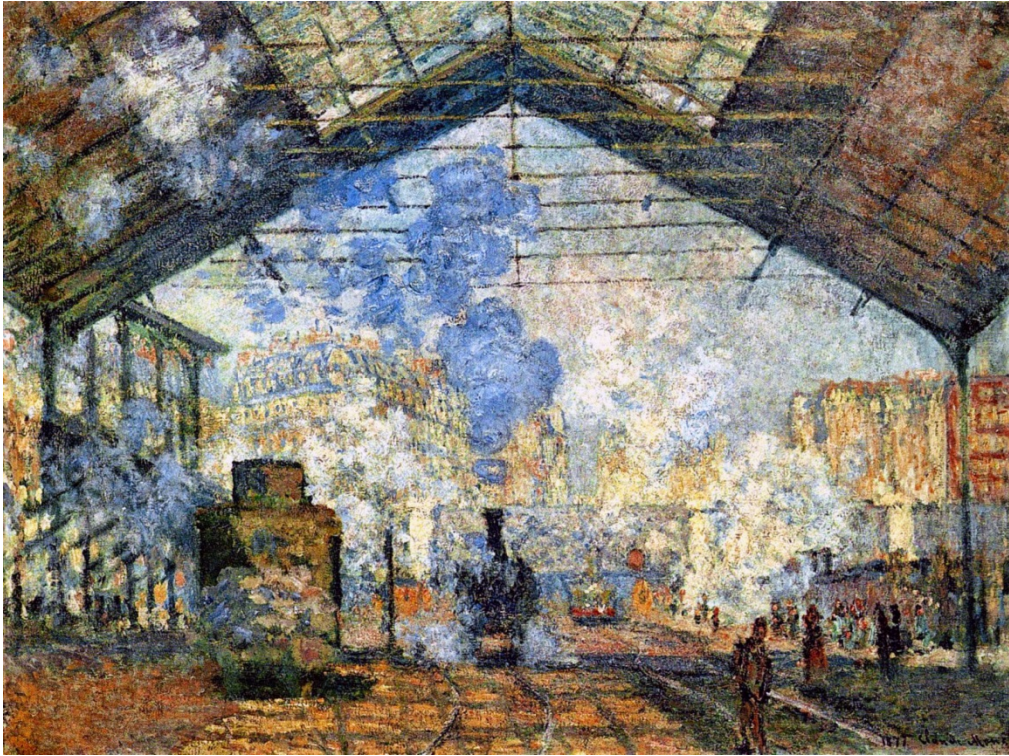
Kent olgusunun modernizmle ele alınmaya başlaması 18. yüzyıla denk gelmektedir. Bu yüzyılda modernizm kentlerin sanatı olarak anılmaya başlar.

19. yüzyılda büyük kentlerin ticari, iktisadi ve kültürel bakımdan bir merkez haline gelmiş olması sanatçıların burada yaşam alanı olarak tercih etmesine sebep olmuştur. Bu yüzden ressamlar yaşadıkları bu kentleri eserlerinde işledikleri konunun arkasında bir fon olarak veya estetik yönden idealleştirerek temanın merkezine yerleştirip resmetmişlerdir. Bu dönemde de kent imgesi hikâyelerde kendini göstermeye devam etmiştir.

Kendinden önceki realizm ve romantizm akımlarının etkisinden sıyrılarak 19. yüzyılda Fransa’ da bir kentli sanatı olarak ortaya çıkan izlenimcilik akımındaki ressamlar genelde eserlerinde; kenti, kentte yaşayan insanı ve onun gündelik yaşamını konu olarak kullanmışlardır. O dönemde kent ve kent yaşamı resim sanatında, o güne

kadar konu edildiğinden çok daha fazla işlenmeye başlamıştır. Tabiatı olduğu gibi aktarmayı tercih etmemiş, kendilerinde oluşturduğu izlenimi yansıtmak istemişlerdir. Sanatçılar atölyelerde çalışmak yerine kentlerin bulvarlarını, garlarını, sokaklarını tercih etmişlerdir.

Bu akımın öncüsü olan Claude Monet de daha çok kalabalık kent yaşantısını yansıttığı resimlerinde yaşadığı kentin tren garını farklı zaman dilimlerinde çalışmıştır. Paris'in Orsay Müzesi'nde sergilenen "Saint-Lazare Tren Garı" (St-Lazare Station) adlı eserde kente ait olan sembol tren ve gardır. Resimde tren, vagonlar, trenin dumanı, arka plandaki insan ve binalar geniş fırça darbeleriyle lekesele olarak canlandırılmıştır. Kentin yapısı garın arka planında flu şekilde verilmiştir. Garın cam tavanından kentin havasına karışan dumanlar, kentin üzerinde renklerle birlikte buğulu bir hava oluşturulmuştur. Işığı kullanmadaki ustalığı ile tanınan ressam, bu resimdeki hareket olgusunu renk ve ışıkla başarılı bir şekilde vurgulayabilmiştir. Devrimin sembolü haline gelmiş olan tren garını resimde bir kent imgesi olarak merkeze almıştır. (Resim 4.6)

Resim 4.6. Claude Monet, "St-Lazare Tren Garı" (St-Lazare Station), 1877, Tuval üzerine yağlı boya, 75.5x104 cm.

İzlenimcilik akımı ile değişen kentlerdeki modern yaşamın hızını ve mekanların enerjisini bir simge olarak işlemişlerdir. Bu akımı benimseyen ressamlar toplumsal eleştiriden uzak kalmışlardır.

Dönemin ressamları kentlerin moda olan yaşam Şekillerini yansıtabilmek için kalabalık kahveleri ve yoğun olan sokakları tercih etmişlerdir. Aynı zamanda teknoloji ile tabiat arasında bir denge kurmaya çalışmışlardır. Bu dönemin sanatçıları kent sembollerini gerçeklik penceresinden yansıtmaya çalışırken formları görüldüğü gibi vermenin yanında, dış çizgilerin keskin olmamasına dikkat etmişlerdir.

Dışavurumun temsilcisi olan post izlenimci Vincent Van Gogh ‘‘Kafe Terasta Gece’’ (Cafe Terrace at Night) adlı eseri Arles’in Place de Forum isimli meydanında bulunan Cafe Terrace’tan etkilenerek yapılmıştır. Yani resim bir kent mekânını tasvir etmektedir. Bu kafe Arles’de hala varlığını sürdürmektedir. Gece karanlığında yıldızların altında bir sokak ve sokağa açılan kafenin terasının resmedildiği tablonun alt kısmındaki grafiksel çakıl taşlarından oluşmuş Arnavut kaldırımını adeta insanı kafedeki yuvarlak beyaz masalara çağırır. Bu masalar renk ve Őekilleriyle gökteki yıldızlarla benzerlik göstermektedir. Kafenin duvarlarında kullanılan sarı ve tonları gecenin rengiyle bir zıtlık oluşturmaktadır. Bu da gecenin karanlığındaki huzuru sembolize etmektedir. Van Gogh’ un en güzel eserlerinden biri olarak kabul gören tablo New York’taki Yale Üniversitesi’nin müzesinde sergilenmektedir. (Resim 4.7)

Resim 4.7. Vincent Van Gogh “Kafe Terasta Gece” (Cafe Terrace at Night), Tuval üzerine yağlı boya, 81 cm x 65 cm

İzlenimci ressamın resimlerinde kente dair konulardan birisi de bulvarlar olmuştur. Bu yıllarda kent mantığı gelişmeye başlamış, değişim bulvarların kent merkezi haline gelmesine sebep olmuştur. Bu bulvarlarda yer alan kafe, mağaza, alışveriş merkezleri sanayi ürünleri ile bezenmiş mekânlar olarak kentin seyirlik alanları haline gelmişlerdir.

Kentin bulvarlarını çalışan ressamlardan biri de Camille Pissarro’dur. Pissarro Paris’te bulunan Montmartre Bulvarı’nı farklı mevsimlerde, günün farklı saatlerinde bir seri oluşturarak tam 14 tane çalışma yapmıştır. “Gece Boulevard Montmartre” (The Boulevard Montmartre at Night) adlı resimde, sokak lambaları, caddeye yansıyan ışık ve gölgeler, at arabaları, ağaçlar ve figürleriyle kentin günlük yaşamını konu almıştır. Modern kenti anlatan bu resim, National Galeri’de bulunmaktadır. (Resim 4.8)

Resim 4.8. Camille Pissarro, “Gece Boulevard Montmartre” (The Boulevard Montmartre at Night),1897, Tuval üzerine yağlı boya, 65x53 cm.

Emprestyonist ressamlar tabiatı ve tabiattaki objeleri zaman ve mekan bileşkesinde işlemişlerdir. Kentsel olguları resim sanatında izlenimci bakış açısıyla işleyen bazı sanatçılar, kendilerini kentlerin hareket ve hızına kaptırmışlardır.

Post-izlenimcilerden Paul Cezanne de kenti konu olarak aldığı manzara resimlerinde izlenimcilerden farklı olarak hacim ve derinlik duygusu üstünde durmuştur. Cezanne “Victoria Dağı” (Mont Sainte-Victoire) adlı tablosunda renklerle ve fırça tuşlarıyla perspektif etkisi yaratarak kentin bir görünümünü resmetmiştir. Doğayı net olmasa da geometrik biçimleri kullanmaya çalışarak sanatını kübist anlayışa götürdüğü gözlenir. (Resim 4.9)

Resim 4.9. Paul Cézanne, “Saint Victoire Dağı” (Mont Sainte-Victoire) 1902-1904, Tuval üzerine yağlı boya, 70 x 90 cm

Post-izlenimcilik akımı, izlenimcilik ve dışavurumculuk arasında bir geçiş dönemi niteliğindedir. Bu dönem kullandığı içsel anlatımdan dolayı izlenimcilikten ayrılır. Aynı zamanda Post-izlenimcilik yaptığı çalışmalarla dışavurumculuğun ortaya çıkışının sebebi olmuştur. Dışavurumculuğun ruhsal derinliği, izlenimciliğin dış şekillerini ve renk tarzını kendinde toplayan Post-izlenimcilik kentsel çağrışımları ve sembollerin etkisinde bir akımdır.

19. yüzyılın ortalarında bir grup ressam, sınıf ayrımının olduğu, iletişimin olmadığı bir kent hayatını benimseyemedikleri için farklı anlatım yollarına başvurmaları sonucu dışavurumculuk akımı ortaya çıkmıştır. Dışavurumculuk akımını benimseyen ressamlar teknikte kullandıkları metotlarla kentin karmaşasını, devinimini, kişilerin üzerindeki etkilerini yansıtmışlardır.

Dışavurumculuk akımının etkisiyle yeni kent insanının duygu dünyası tuvallere yansıtılırken yaşadıkları kenti ve kent yaşamını da kullanmışlardır. Alman dışavurumculardan Ernst Ludwig Kirchner de konularını yaşadığı kentten alır, kenti ve kent yaşamı onun malzemeleridir. Kirchner, Berlin’ in sokaklarını birçok eserinde tema olarak kullanmıştır. Bunlardan biri de “ Halle’ de Kırmızı Kule ” (The Red Tower in Halle) adlı çalışmasıdır. Yaptığı rengârenk resimlerle dikkat çeken Kirchner; siyah,

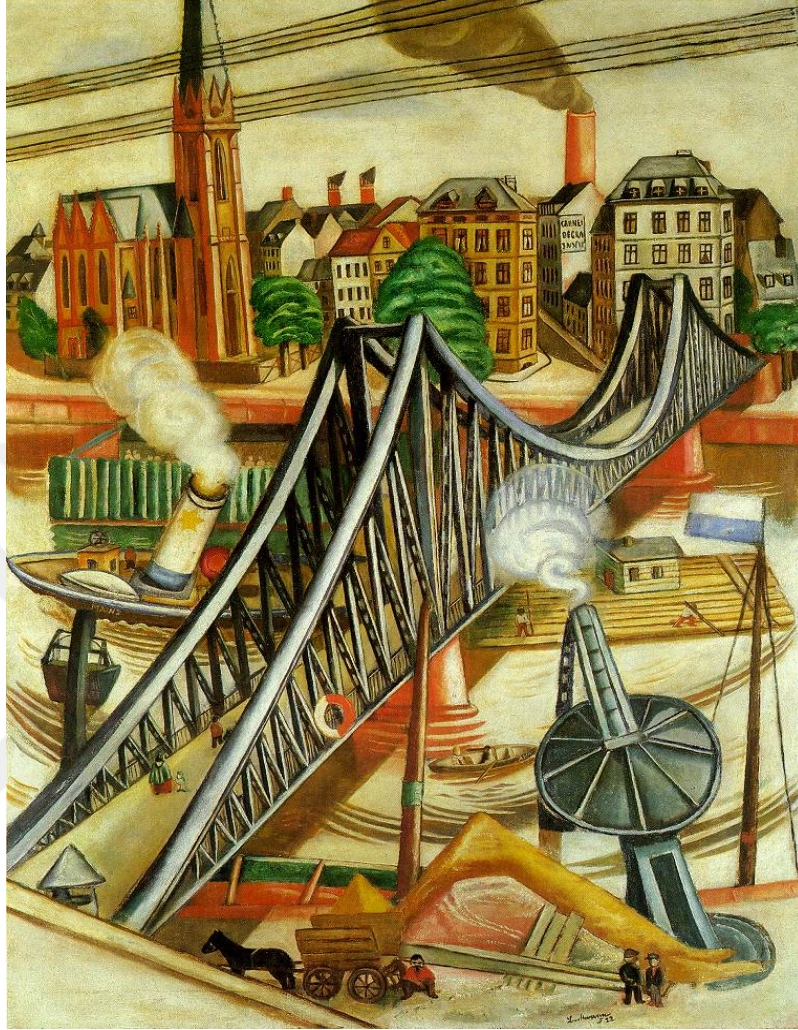
kırmızı, mavi, mor gibi koyu renkleri çokça kullanır. Renklere yeni duygular yükleyen sanatçı, istediği duyguları boyalar aracılığıyla sanatseverlere iletebilmektedir. Kirchner dolaylamadan uzak durarak direk anlatımı seçmiş ve nesnelerin doğal halini tuvaline yansıtmıştır. Berlin’ i baz alan sanatçı kent etkinliklerinin dramatik yönlerini eserlerinde konu edinmiştir. (Resim 4.10)

Resim 4.10. Ernst Ludwig Kirchner, ‘‘Halle’de Kırmızı Kule’’ (The Red Tower in Halle), Tuval üzerine yağlı boya, 120 x 91 cm

Kirchner gibi birçok Alman sanatçı da kent ve kent yaşamını çalışmışlardır. Bunlardan biri de dışavurumculuk akımının öncülerinden Max Beckmann’dır. Beckman’ın ‘‘Demir Köprü’’ (The Iron Bridge) adlı tablosunun merkezinde bir köprü ve onun etrafında yer alan fabrika, vapur ve apartmanlar ilk bakışta bir kaos algısı yaratır. Sanatçı; resimde vapur ve fabrikadan çıkan dumanı kentin dönüşümünün simgesi olarak kullanmıştır. Eserin yoğun ortamındaki figürler silik ve küçük olacak

şekilde çalışılarak gergin bir tema yaratılmaya çalışılmıştır. Beckman'ın bu çalışmasında kent yaşamının karmaşasını gözler önüne serer. (Resim 4.11)

Resim 4.11. Max Beckmann, “ Demir Köprü ” (The iron bridge), 1922, Tuval üzerine yağlı boya

Modernizm, aydınlanma projesiyle kentteki kültürel yapıları dönüştürerek, eskini yerine yeniyi amaçlamıştır. Bunun da akıl ve bilgiyle toplumu gelişime götüreceğini ileri sürmüştür. Modernizm akımıyla kentlerdeki devinim ve yenilenmiş kent imgesi hızla değişirken, bu değişim sanata da yansımıştır.

Sanayi devrimiyle kent yaşayışına dâhil olan fabrikaların, sanayi makinelerinin, iş araçlarının geometrik şekilleri ressamın ilgisini çekmiştir. Hatta tabiatta bulunandan çok daha fazla geometrik biçime eserlerinde yer vermişlerdir. Bu dönemde sanatçılar kenti, gerçekçi bir biçimde tasvir etmekten vazgeçerek, kenti ve kente ait yapıları sembollerle ifade eden eserler vermişlerdir.

Şekile yeni bir gerçeklik getiren Kübizm ile birlikte resim sanatında soyutlama süreci başlamıştır diyebiliriz. Bu süreç sanatçıların kente yaklaşımı açısından bir devrim niteliğindedir. Yine bu süreçte şeklin en sade hali, toplumun ihtiyaçlarını ön planda tutan sanat anlayışı ile ortaya çıkmıştır.

Sanatın merkezi olan Paris kentinin bir sembolü olarak görülen Eiffel Kulesi bir çok sanatçı tarafından çalışılmıştır. Kübizmi benimseyen Robert Delaunay da Eiffel Kulesi (Eiffel Tower) adıyla bir dizi resim yapmıştır. Fakat sanatçı Eiffel Kulesi' ni alışılmışın dışında biçimlendirmiştir. Sanatçının mekanik yapıları konu etmesi, onu gelecekçilik akımının öncüsü haline getirmiştir Resimde teknolojinin sembolü olan Eiffel Kulesi'ni merkeze alması, modern kent yaşamını konu alan bir sanatçı olduğunun göstergesidir. Delaunay kullandığı renklerle sokağın dinamizmini yanıtmıştır. (Resim 4.12)

Resim 4.12. Robert Delaunay, ‘Eiffel Kulesi’ (Eiffel Tower), 1911, Tuval üzerine yağlı boya, 202 x 138.4 cm

Fernand Leger de modern kent yaşamını konu edinen birçok eser vermiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda cephede yaptığı eserler, onun mekanik yapılara ilgi duymasına sebep olmuştur. Leger'in resimlerinde figürler yerçekimi kanununa başkaldırır niteliktedir. Bu figürler düz bir zemin üzerine yapıştırılmış unsurlardan ziyade mekanik desteklerle tutturulmuş hacimlere dönüşmüştür.

İkinci Sanayi Devrimi'nin etkisiyle makine ve makine parçalarının resim sanatında kullanılması; Leger'in resimlerinde çark, koni, prizma, silindir gibi geometrik şekillere yer vermesinin başlangıcı olmuştur. Ressam geometrik soyut sanatı mimarlığın olmazsa olmazı olarak nitelendirmiştir.

Ressam modern kent yaşamını konu edinen “ disk ” serisi olarak bildiğimiz resimlerinden biri olan 1919 yılında yapmış olduğu “ Kent ” (The City) adlı çalışmasında kente ait nesnelere parçalara ayırdıktan sonra üç boyutlu geometrik şekiller haline getirerek yeniden bütünleştirmiştir. Eser, sanatçının kente dair birçok unsuru kolajladığı örneği niteliğindedir. (Resim 4.13)

Resim 4.13. Fernand Léger, “Şehir” (The City), 1919, Tuval üzerine yağlı boya, 97 cm x 1,3 m

Kenti bir kompozisyon olarak tuvaline taşıyan Paul Klee “Kırmızı Köprü” (Red Bridge) adlı eserinde birçok imge kullanmıştır. Resimdeki renkli, irili ufaklı geometrik

şekillerden her biri bir yapıyı simgelemektedir. Bunlardan dikeyliği bozan tek yapı kırmızı köprüdür. Bu durum geçişi sembolize eder. Şekillerin birbiriyle bitişmemesi ise kent insanının birbirine uzaklığının bir ifadesidir. Kontrast renklerin kullanımında kentlerdeki çok sesli yapının imgesi olduğu söylenebilir. Eserde geometrik formlar güneşin olduğu dingin mavi bir gökyüzünde asılı bir şekilde resmedilmiştir. (Resim 4.14)

Resim 4.14. Paul Klee, “Kırmızı Köprü” (Red Bridge), 1930, Suluboya, 30x22 cm.

Fütürizm İtalya’da ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkışı 1909 yılında Fransa’da kübizm akımı ile aynı zamana denk gelmiştir. Aynı zamanda resimsel alanı parçalayıp bölme tekniği açısından da kübizm akımıyla benzerlik gösterir. Makineleşmeyle gelen bu yeni kent hayatının hareketi ve hızı onları büyülemiş, aynı zamanda makineleşme ve teknolojik gelişim onlar için çok daha estetik gelmiştir.

Fütürizmi benimseyen sanatçılar kent hayatının devinimini yansıtmaya çalışmışlardır.

Endüstri devriminin simgesi olarak görülen Brooklyn Köprüsü de birçok ressam tarafından resmedilmiştir. Fütürist resamlardan Joseph Stella da bir mühendislik harikası olarak görülen köprüyü birçok defa çalışmıştır. Bunlardan “Old Brooklyn

Bridge’’ en sonuncusuydu. Bu kompozisyonuyla modernist yaklaşımı yansıtıyor.
(Resim 4.15)

Resim 4.15. Joseph Stella, ‘‘Eski Brooklyn Köprüsü’’ (Old Brooklyn Bridge), 1941, Tuval üzerine yağlı boya, 193.67 x 173.35 cm

Fütürist sanatçılar sanayi çağının hızından ve hareketinden etkilenerek, dünyayı büyük ve tek bir kent olarak görüp ulaşılabilir olmasını istemişlerdir. Fütürist sanatçılar kent imgesini tuvallerine, fotoğraf karelerini üst üste bindirerek yansıtmışlardır.

20. yüzyılın başlarında yaşanan siyasi değişimler, savaşlar endüstriyelleşme ve makineleşmenin hızlı gelişimine sebep olmuştur. Aynı zamanda bu dönemde dünya kentlerinde yaşanan savaşlar kentleri olumsuz etkilemiştir. Bu savaşlar kentlerdeki kültürel ve sanatsal mirasın yok olmasına sebep vermiştir. Sanat ve kültürün çöküşü bir anlamda kent simgesinin ve kimliğinin de yok oluşu anlamına gelmektedir. Bu da kent insanının yaşadığı kültürel çevreyi sorgulamasına sebep olmuştur.

Kentler ve kent yapılanmaları gelişmelerini, 20. yüzyılın ikinci yarısında başlayan postmodernizme kadar sürdürmüşlerdir. Postmodern dönemde teknolojinin gelişimi, bilgisayar, elektronik araçlar, teknik aletler ile hızlanmıştır. Postmodernizm ile kent hayatı ve kent ile ilgili simgeler daha karışık ve yoğun bir yapı kazanmıştır.

Postmodern akımda sanat ile günlük kent hayatı arasındaki fark ortadan kalkmıştır. Sanata dair eleştiriler öznelleşmiş, sanat yorumuna açık bir hal almıştır. Postmodernizm sanatçı-zanaat arasındaki farkı da kaldırmıştır. Bu dönemde sanat medya ilişkisi kurulmuştur. Sanattaki duygusal ve fikirsel özellik bu ilişki neticesinde son bulmuştur.

5. KİŞİSEL ÇALIŞMALARIMDA KENTSEL DÜZLEM

Buraya kadar, genel hatları itibariyle kent-kültür ve sanat ilişkilerine değinmeye, kentin sanata konu olmasına dair, belli sanat tarihsel örnekler üzerinden konuyu ele almaya çalıştım. Bundan sonraki bölüm, kendi çalışmalarında kent olgusunu nasıl işlediğime ilişkin olacaktır.

İlk elden şunu belirtmem gerekir; Çalışmalarında bu minvalde ele aldığım tema, kente yönelik “bakış” ta somut ifadesini bulan şaşmaz nitelikteki “perspektif” düzenlemelerdir. Özellikle vurgulamak ihtiyacı duyuyorum; Perspektif, kavramsal içeriği itibariyle, bizi belli bir noktadan (veya noktalardan) bakmaya zorlaması sebebiyle aslında ideolojiktir. Ve bir hiyerarşi düzeni oluşturur.

Çalışmalarını oluştururken, aylarca yaşadığım kentin temel dokusunu, temel mimari özelliklerini, kişiliği yansıtan sokaklarında yüzlerce fotoğraf çekimi yaptım. Daracık sokakları arşınlarken, birbirine yaslanan, kimi yerlerde iç içe geçmiş yapılar artık neredeyse belli bir bakış açısından algılanamayacak kadar kaotik bir görünüm oluşturuyorlardı.

Çektiğim fotoğrafları incelerken, bu yapıları bir bakış kazandırma anlamında, Yada matematiksel bir kesinlik formuna dönüştürme nasıl gerçekleşebilir şeklinde bir düşünceye kapıldım. Bu düşünceyle birlikte yapıların perspektif görüntüleriyle ilişkili birkaç deneme çalışması yaptım. Tabi burada kasıt kesinlikle hiyerarşi oluşturan egemen bir bakışı yöneltmek değildi. Çaba aslında kendini tam da bir “yeniden-inşa” süreci resimsel düzlemde nasıl gerçekleştirilir sorusunun cevabına yönelikti.

Perspektif düzenlemelerinin yanında, çalışmalarında renk de asli bir rol oynamaktadır. Çünkü nihayetinde, yukarıda sözünü ettiğim yeniden inşa süreci,

yaşamın canlılığını, cıvıl cıvıl oluşunu da gösterebilmeliydi. Bu yüzden; çektiğim fotoğrafların nesnel görünümlerine, renklerine, dokularına bağlı kalmamayı tercih ettim. Bir taraftan aslında kübik denilebilecek bir inşa, diğer taraftan olabildikçe canlı, parlak renkler, dolaylı bir yoldan kentin yaşamsallığını ortaya koyabilecekti. Bunun yanında, resimleri ortaya çıkarırken, büyük bir dikkatle, abartıdan uzak detaylar da bir yüzeyi organize ederken yararlanılan, çağrışımı yüksel imgelere dönüşmeliydiler. Her bir detay kendi içinde bir bütünlük sağlamalı, orda olma nedenini izleyiciye hissettirebilmeliydiler.

Çalışmaların kendi dinamik gelişimi, sonrasında kentten yola çıkan, ama resme dönüşünce, kendi estetik yasalarını ortaya koyan yüzey düzenlemelerine dönüştüler. Bu sürecin sonrasında yapabildiğim tek şey, konu ile malzeme arasında kendimi aracı kılmak oldu. Çünkü çalışmalar bir yüzeyin organizasyonunu, gittikçe soyutlamaya doğru giden bir yolda şekillendirmeye başlıyordu. Tabi, kendimi bunun dışında tutmuyorum. Sanatçı böylesi süreçlerde kendi içsel yolculuğunu da, metafizik bir boyutta deneyimliyor. Nereden ya da ne ile yola çıkarsak çıkalım, sonuçta kendimize varıyoruz. Ortega Y. Gasset ne diyordu; “Bana hangi manzara yaşadığını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim”.

Çalışmalar da malzeme olarak guaj boyayı ve kağıdı kullandım. Bunun nedeni teknik bir beceri değildir. Su ile ilişkili şeyleri seviyorum. Guaj boyanın suyun yardımıyla, kendini istenilen kıvamda ortaya koymasını etkili buluyorum. Aynı zamanda aslında, kentlerin yıllara meydan okuyan kalıcılığına tezatlık oluşturan, uzun süre dayanmayan bir geçiciliğini, yaşamın uçucu, kaçıcı niteliğiyle ilişkili olduğunu düşünüyorum.

Sonuç olarak; Perspektif düzenlenmelerle, renkte sınırsız özgürlükle, üç boyutlu gerçekliği, bir yüzeyde, kendi bakışımla yeniden organize etmeye çalıştım. Ele aldığım kent, o yüzeylerde resimsel gerçekliğe dönüştüler. Ve kendi seslerini çoğalttılar. Çalışmalarımda insan yok, ama Cezanne’ın belirttiği gibi, “tümüyle manzaranın içinde”.

Resim 5.1. ‘İsimsiz’, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.2. ‘İsimsiz’, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.3. ‘İsimsiz’, Bristol üzerine guaj boya, 35 x 25 cm

Resim 5.4. ‘İsimsiz’, Bristol üzerine guaj boya, 35 x 25 cm

Resim 5.5. ‘İsimsiz’, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.6. ‘İsimsiz’, Bristol üzerine guaj boya, 35 x 25 cm

Resim 5.7. ‘İsimsiz’, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.8. ‘İsimsiz’, Bristol üzerine guaj boya, 35 x 25 cm

Resim 5.9. ‘İsimsiz’, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

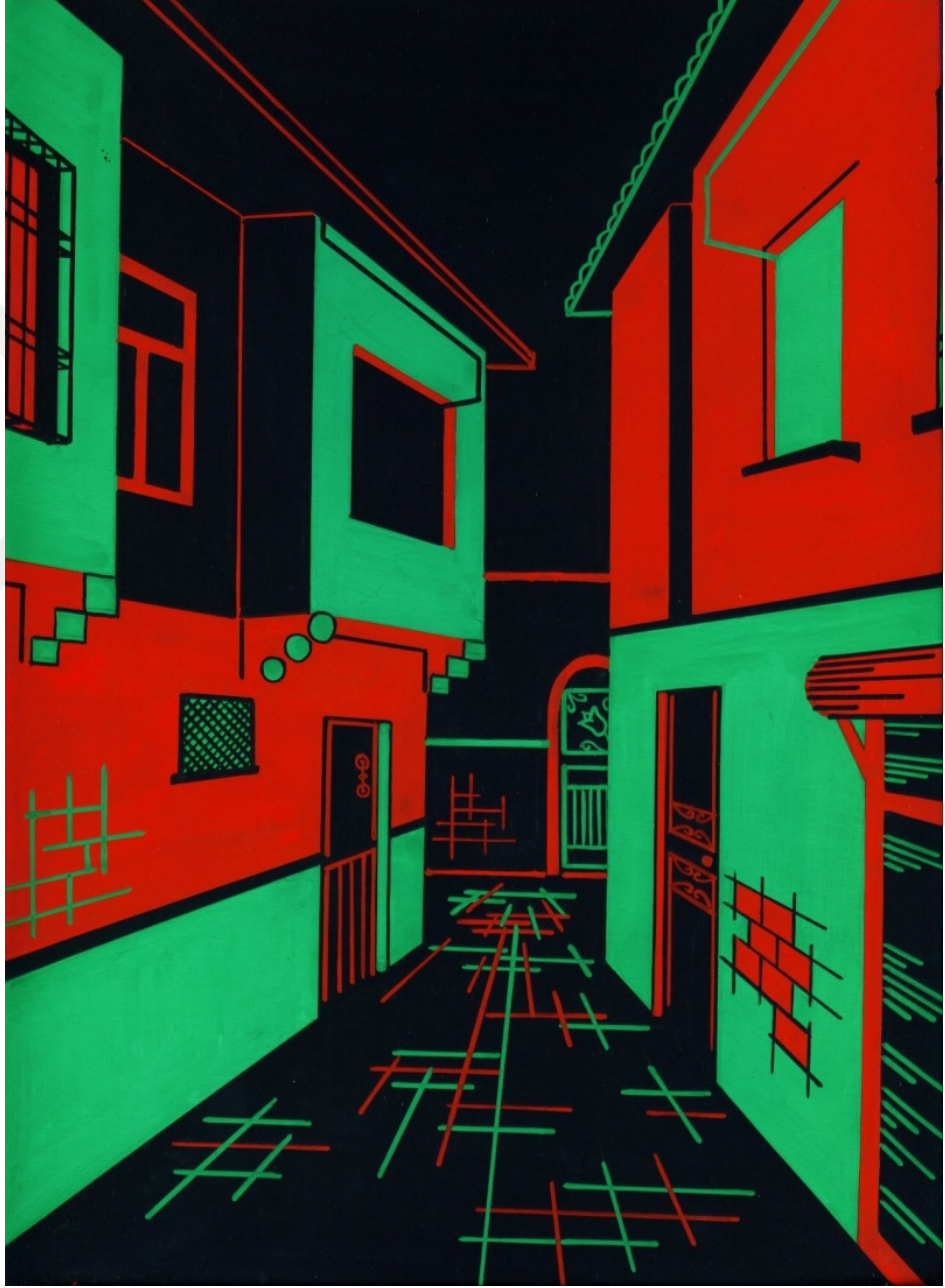
Resim 5.10. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.11. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.12. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 35 x 25 cm

Resim 5.13. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

Resim 5.14. ‘‘İsimsiz’’, Bristol üzerine guaj boya, 25 x 35 cm

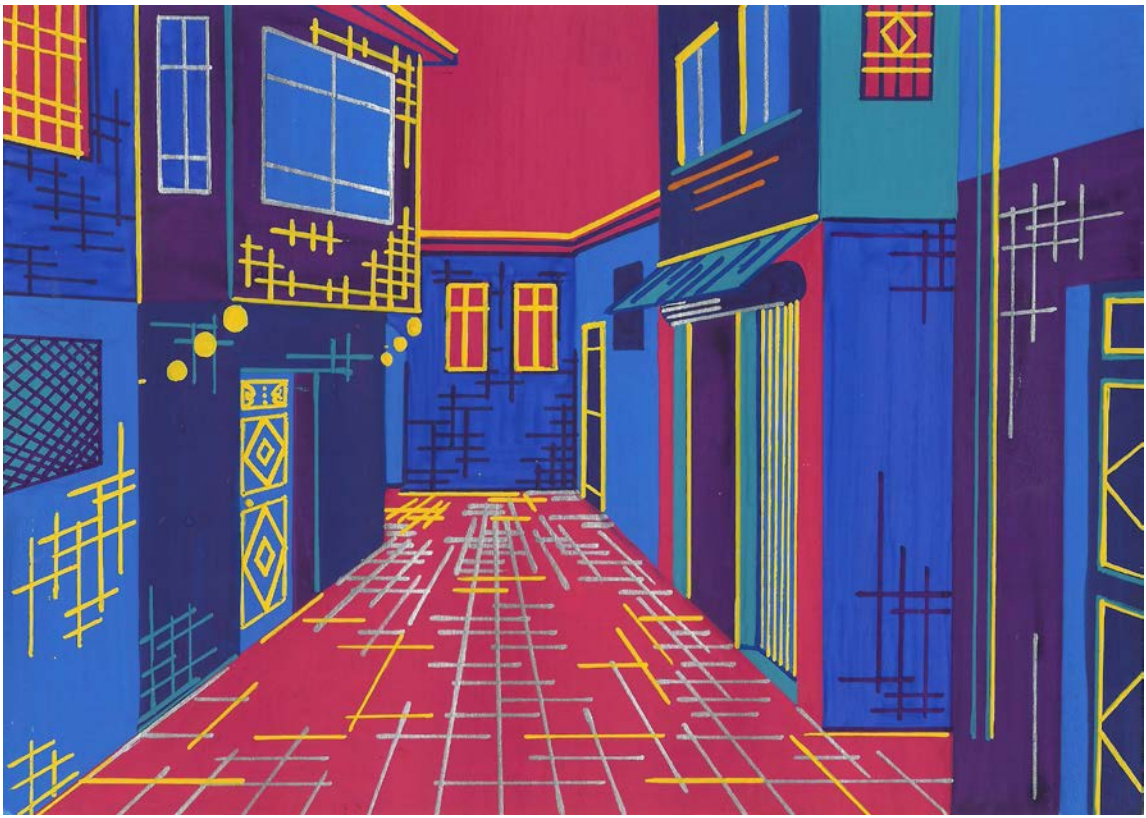

Resim 5.15. ‘İsimsiz’, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

Resim 5.16. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 23 x 17 cm

Resim 5.17. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 23 x 17 cm

Resim 5.18. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 23 x 17 cm

Resim 5.19. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 23 x 17 cm

Resim 5.20. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 23 x 17 cm

Resim 5.21. ‘İsimsiz’, Bristol üzerine guaj boya, 23 x 17 cm

Resim 5.22. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

Resim 5.23. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

Resim 5.24. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

Resim 5.25. ‘İsimsiz’, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

Resim 5.26. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

Resim 5.27. “İsimsiz”, Bristol üzerine guaj boya, 17 x 23 cm

5. SONUÇ

Bu çalışmada kentin çeşitli açılardan tanımları yapılarak; kentlerin farklı dillerin konuşulduğu, çeşitli bireylerin birbirinden farklı hayatlar yaşadığı yerlerdir demiştik. Aynı zamanda kentin, geçmişte var olanı koruyup onu geleceğe taşıyan, geçmiş ile geleceği birbirine bağlayan bir sistemin ürünü olduğunu söyleyebiliriz.

Kentlerin ilk yerleşim yerlerinde toprağın işlenmesiyle ortaya çıktığından bahsetmiştik. Daha sonra insanoğlu tarıma yönelmiş ve neolitik devire geçilmiştir. Neolitik dönemle birlikte insanoğlu toprağa etki eden ve onu yöneten bir güç olduğunu düşünmeye başlamıştır.

Dini inançların hâkim olduğu İlk ve Orta Çağ döneminde kente ilişkin yapılanmalar sınırlı bir halde olduğu gözlemlenmiştir. Kent ve kent yapılanmaların sanat alanında imge haline gelmesi ise Yeni Çağ'da Rönesans ile başlamıştır.

Rönesans döneminde resim sanatı din ve kutsal hikâyenin etkisinden arınarak bireysel ve toplumsal temaları işlemeye başlamıştır. Böylelikle kent ilk olarak kutsal konuların arkasında bir fon olarak kullanılsa da, daha sonraları kent ve kent yaşamı birçok sanatçı tarafından çalışılmıştır.

19. yüzyılda kentli sanatı olarak ortaya çıkan izlenimcilik akımıyla ressamlar kenti, kentte yaşayan insanı ve gündelik yaşamı konu olarak ele almışlardır. Daha sonra dışavurumculuk akımının etkisiyle yeni kent insanının duygu dünyası tuvallere yansımıştır. Sanayi devrimi ile gelişen teknolojiyle makine, fabrika ve iş araçlarının hayata girmesiyle sanatçı; kenti, gerçekçi bir biçimde tasvir etmekten vazgeçerek, kenti ve kente ait bu yapıları geometrik biçimlere dönüştürerek eserlerinde yer vermişlerdir. Kübizm ile birlikte resim sanatında soyutlama süreci başlamıştır. Kübizm ile aynı döneme denk gelen fütürizmde de sanatçılar sanayi çağının hızından ve hareketinden etkilenerek, kent imgesini tuvallere fotoğraf karelerini üst üste bindirerek yansıtmışlardır.

20. yüzyılın başlarında yaşanan siyasi değişimler, savaşlar hızlı bir gelişime sebep olmuştur. Yaşanan bu savaşlar kentleri olumsuz etkilemiştir. Bu da kent insanının yaşadığı kültürel çevreyi sorgulamasına sebep olmuştur.

Kent yapılanmaları gelişmelerini postmodernizme kadar sürdürmüşlerdir. Postmodern dönemde teknolojinin gelişimi, bilgisayar, elektronik araçlar, teknik aletler

ile hızlanmıştır. Postmodernizm ile kent hayatı ve kent ile ilgili simgeler daha karışık bir hal alırken, sanat ile günlük kent hayatı arasındaki fark ortadan kalkmıştır.

Bu tez kapsamında sonuç olarak şunu diyebiliriz ki; bugünün kenti bulunduğu noktaya gelene kadar, göçebelikten tarımsal yaşamla yerleşik düzene, yerleşik düzenden endüstri ve bilgi toplumuna, sanayileşmeyle ortaya çıkan kapitalist bir hayata, modernizmden postmodernizme türlü süreçlerden geçmiştir.

Kentler medeniyetlerin ortaya çıktığı; sosyal, siyasal, bilimsel ve sanatsal faaliyetlerle gelişen, yeniliklerle değişen bir yapıdır. Sanat ise kentin geçmiş olduğu tüm bu süreçleri estetize ederek bizlere her dönem sunmuştur. Sanatçılar kenti farklı dönemlerde farklı anlatım tarzlarıyla tuvallerine yansıtmışlardır.

KAYNAKLAR

- Benevolo, L., 2006, Avrupa Tarihinde Kentler. Çev.: Nur Nirven, , *Literatür Yayıncılık*, İstanbul, 165.
- Bookchin, M., 1999, Kentsiz Kentleşme, Çev.: Burak Özyalçın, *Ayrıntı Yayınları*, İstanbul, 46
- Çizgen, N., 1994, Kent ve Kültür, 1. Basım, *Say Yayınları*, İstanbul, 19.
- Çobanoğlu, N. & Gazi, S., 2008, Biyoetik Bir Değer Olarak Kent Kültürü Öğelerinin Sağlıklı Kentlerde Yansıması, TMMOB Şehir Plancıları Odası, 42,17.
- Coşkun R., 2004, Resimde Zaman Kavramı, *Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları*, Eskişehir, 93.
- Gerz J., 2007, “Kamusal Mekânda Estetik Eylem”, *RhSanart*, 39.sayı, Nisan-2007, 21.
- Güvenç, B., 1997, Kültürün ABC’ si, *Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul, 15.
- Holton, R.J., 2000, Kentler Kapitalizm ve Uygarlık, Çev: Ruşen Keleş, *İmge Yayınevi*, Ankara, 44.
- Huot, J.L. -J.P. Thalmann- D.Valbelle, 2000, Kentlerin Doğuşu, Çev: Ali Bektaş Girgin, *İmge Yayınları*, Ankara, 14.
- Keleş R., 1980, Kent Bilim Terimleri Sözlüğü, *Türk Dil Kurumu Yayınları*, Ankara, 145.
- Keleş, R., 1998, Kentleşme Politikası, *İmge Yayınevi*, Ankara, 80.
- Krausse, A.-C., 2005, Rönesans’tan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü, Çev: Dilek Zaptçioğlu, *Literatür Yayınları*, İstanbul, 6.
- Tanilli, S.,1991, Uygarlık Tarihi, *Say Yayınları*, İstanbul, 143.
- Tatlidil E., 1989, Kentleşme ve Gecekondu, *Ege Üniversitesi Yayınları*, İzmir, 386.
- Yörükhan A., 2006, Şehir Sosyolojisinin ve İnsan Ekolojisinin Teorik Temelleri, *Nobel Yayınları*, Ankara, 65.
- Weber M., 2010, Şehir / Modern Kentin Oluşumu Çev.: Musa Ceylan, *Yarın Yayınları*, İstanbul, 95.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Evin BULUTTEKİN
Uyruğu : TC
Doğum Yeri ve Tarihi : Diyarbakır , 1979
Telefon : 05535973559
Faks :
e-mail : evin.2001@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı, İlçe, İl	Bitirme Yılı
Lise	: Diyarbakır Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Yenişehir, Diyarbakır	1997
Üniversite	: Dicle Üniversitesi, Yenişehir, Diyarbakır	2001
Yüksek Lisans	: Batman Üniversitesi	2015-....
Doktora	:	

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2001-2003	Ziya Gökalp Lisesi	Resim Öğretmeni
2003-2008	Hasanpaşa Ortaokulu	Resim Öğretmeni
2008-2009	Yenişehir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Ysöp Birimi
2009-2018	Hasanpaşa Ortaokulu	Görsel Sanatlar Öğretmeni

YABANCI DİLLER : İngilizce

SERGİLER :

2014 ‘‘Anonim Hayatlar’’ Uluslararası Karma Resim Sergisi

2010- İstanbul ‘‘ Sanatın Anadolu Aydınlanması’’ Uluslararası Karma Resim Sergisi

2008 ‘‘Bir Devrin Kalıntıları ‘‘ Kişisel Resim Sergisi